

Sportchi talabalarda musobaqa oldi jarayonlaridagi psixoemotsional holatlar

Allayarov Dilshodbek Raximboy o'g'li

“Ma'mun universiteti” NTM rektor yordamchisi

E-mail:dilshodallayarov778@gmail.com

ORCID:0009-0006-5371-5810

Mamlakatimizda aholining ayniqsa, kelajak vorislari bo'lgan yosh avlodning jismoniy tarbiya va ommaviy sport bilan muntazam shug'ullanishi uchun amalga oshirilayotgan ishlarning salmog'i va samarasini ko'rish mumkin. “Shu bilan birga, jismoniy tarbiya va sport sohasida aholi sog'lig'ini mustahkamlashga ko'maklashadigan aniq dasturlarni amaliyotga joriy etish, yoshlarni sportga keng jalb qilish va ular orasidan iqtidorli sportchilarni saralab olish, sport turlari bo'yicha yuqori natijalarni ta'minlaydigan mahoratli sportchilar bilan milliy terma jamoalarni shakllantirish va murabbiylar uchun qo'shimcha shart-sharoitlar yaratish zarurati mavjud. Mamlakatda yuksak madaniyatga ega bo'lgan har tomonlama etuk hamda jismonan sog'lom insonni shakllantirish maqsadida, aholining jismoniy tarbiya va sport sohasida malaka va bilimlarini orttirishga qaratilgan ustuvor yo'nalishlarni belgilash, iqtidorli sportchilarni tanlab olish (selektsiya) jarayoniga innovatsion shakllar va usullarni joriy etish kerak”¹.

Jismoniy rivojlanishni baholovchi indekslarning yuqori o'zgaruvchanligi talabalarning jismoniy holatidagi sezilarli farqlarni ko'rsatib beradi. Talabalarning jismoniy rivojlanish va funktsional moslashuvchanlik ko'rsatkichlarini o'z-o'zini baholashda ishtirok etishi ularning sog'lig'iga tanqidiy munosabatda bo'lishiga olib keladi, bu jismoniy tarbiyaga ongli ehtiyojning shakllanishida o'z aksini topadi. Shu bilan birga, ba'zi talabalarda past ko'rsatkichlar o'quvchilarning jismoniy faolligining yetarli emasligi natijasi ekanligini tushuntirib beradi.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон республикасида жисмоний тарбия ва спортни янада такомиллаштириш ва оммалаштириш чора-тадбирлари тзғрисида» 2020 йил 24 январдаги ПФ-5924-сон Фармони.

Sifatli ta'lim va o'qituvchining hayotiy faoliyati bugungi kunda ta'limning barqaror rivojlanishi uchun kelajakka investitsiya qilinishi kerak bo'lgan inson resurslaridir. Ta'limning barqaror rivojlanishi shartlaridan biri ta'lim sifatidir (Xart, 1997). O'quvchilarning kognitiv faolligi ularning o'rganish istagi, shuningdek, o'qituvchining kasbiy mahorati va o'quvchilarni yangi narsalarni o'rganishga undash qobiliyati bilan belgilanadi. O'qituvchilarning pedagogik va uslubiy malakasi yuqori bo'lishiga qaramay, o'quvchilarning bilimlarni sifatli o'zlashtirish muammosi dolzarbligicha qolmoqda.

Sifatli ta'lim va o'qituvchining hayotiy faoliyati bugungi kunda ta'limning barqaror rivojlanishi uchun kelajakka investitsiya qilinishi kerak bo'lgan inson resurslaridir. Ta'limning barqaror rivojlanishi shartlaridan biri ta'lim sifatidir (Xart, 1997). O'quvchilarning kognitiv faolligi ularning o'rganish istagi, shuningdek, o'qituvchining kasbiy mahorati va o'quvchilarni yangi narsalarni o'rganishga undash qobiliyati bilan belgilanadi. O'qituvchilarning pedagogik va uslubiy malakasi yuqori bo'lishiga qaramay, o'quvchilarning bilimlarni sifatli o'zlashtirish muammosi dolzarbligicha qolmoqda. Talabalar jismoniy faollikning sezilarli darajada pasayishi natijasida harakatsiz turmush tarzining salbiy oqibatlariga e'tibor bermaydilar.

Talabalarning kognitiv faolligi o'qituvchining kasbiy faoliyati motivatsiyasi tarkibidagi motivlar ierarxiyasi (Heckhausen & Heckhausen, 2010) va uning shaxsiyat turini shakllantiradigan individual psixologik o'ziga xosliklari (Obozov va Shchyokin, 2008) bilan belgilanadi. Gumanistik tendentsiya vakili N.Obozov (1997) tomonidan ishlab chiqilgan shaxsning uch komponentli tuzilishi insonning xulq-atvorining o'ziga xos xususiyatlarini va uning shaxs tipini aniqlash imkonini beradi: hissiy-kommunikativ, tartibga soluvchi ishbilarmonlik va intellektual-kognitiv.

Insonning hayotiy faoliyati, uning ehtiyojlarini qondirish va motivatsiyaning o'ziga xos xususiyatlari shaxsiyatning tipologik o'ziga xosligini saqlab qoladi yoki darajaga keltiradi, bu esa o'zini o'zi amalga oshirishga to'sqinlik qiladi. Kasbiy faoliyat motivatsiyasi tuzilmasidagi motivlar ierarxiyasi ko'pincha jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy farovonligi va uning a'zolarining asosiy ehtiyojlari va meta-ehtiyojlarini qondirish bilan belgilanadi. Kasbiy o'sish va o'zini o'zi anglash motivlari bilan bog'liq bo'lgan meta-ehtiyojlarni qondirish zarurati faqat asosiy ehtiyojlar qondirilganda amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон республикасида жисмоний тарбия ва спортни янада такомиллаштириш ва оммалаштириш чора-тадбирлари туғрисида» 2020 йил 24 январдаги ПФ-5924-сон Фармони.

2. E.A. Aleksandrova, Individual ta'lim traektoriyalarini ishlab chiqish va amalga oshirishda o'rta maktab o'quvchilarini pedagogik qo'llab-quvvatlash: dis. ... Doktor ped. Fanlar. Tyumen, 7 (2006).

3. A.V. Zolotareva, E.N. Lekomtseva, A.L.Pikin, Iqtidorli bolaga repetitor yordami: bakalvriat va magistratura dasturlari uchun darslik. 2-nashr, Rev. va qo'shimcha. Moskva, Yurayt (2018).

4. M. Kunash, Talabaning individual ta'lim yo'nalishi: metodik konstruktor, modellar, tahlil. Volgograd, o'qituvchi (2013).

5. A. Kremneva, Iqtidorlilik belgilariga ega bo'lgan o'quvchilar uchun individual ta'lim yo'nalishining modellarini loyihalash, Fan va maktab, 4, 205-210 (2019).

6. A. Gretsov, O'zingni bil: o'smirlar uchun psixologik testlar, SPb. va boshqalar: Sankt-Peterburg, Peter Press, 205 (2006).

7. E P. Ilyin, Wil psixologiyasi, 2-nashr, Sankt-Peterburg, Peter, (2009).

8. S. D. Nekrasov, Shaxsiy xususiyatlar: "Psixologiya" (bakalavr) yo'nalishi bo'yicha tahsil olayotgan talabalar uchun o'quv amaliyoti uchun tavsiyalar. Krasnodar: Kuban davlat universiteti, 49-51 (2018).

9. A. Rean, Psixologiya va shaxsiyat psixodiagnostikasi: nazariya, usullar, tadqiqot., Seminar: amaliy psixologning arsenali, Sankt-Peterburg, PrimeEvroznak (2006).

10. [SPORTCHI TALABALARDA KECHADIGAN RUHIY TUSHKUNLIK HOLATINI MUHIM JIHLARINI O'RGANISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI](#)

AD Raximboy o'g'li - INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH ..., 2023

11. [CREATIVITY IS THE KEY OF PROBLEM SOLVING AND INNOVATION](#)
ZD Ruzmetova - Innovative Development in Educational Activities, 2024

12. "TEMURBEKLAR MAKTABI" LARIDA INGLIZ TILI MASHG'ULOTLARIDA O'QUVCHILARNING IJTIMOYIY KOMPETENTSIYASINI SHAKLLANTIRISH
SB Shanazarovna - современное образование (Узбекистон). 2021